

jamk

Nuotin käytön erot musiikin tulkinnassa klassisessa ja pop/jazz-musiikissa

Tinja Jäntti

Opinnäytetyö, AMK
Toukokuu 2025
Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma

Jännti, Tinja

Nuotin käytön erot musiikin tulkinnassa klassisessa ja pop/jazz -musiikissa

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2025, 28 sivua.

Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Musiikin tulkinta on musiikin ilmaisemista subjektiivisesti. Tarkoituksena on luoda merkeistä merkityksiä ja tehdä musiikista vaikuttavaa. Tulkitsematon musiikki on passiivista ja neutraalia, minkä vuoksi teokset täytyy tulkita voidakseen tulla itsekseen ja näyttäytyä eri konteksteissa. Musiikillinen tulkinta pyrkii löytämään, miten teos koetaan ja esitellään. Merkitykset luovat aina tulkitsija itse ja ne ovat yksilöllisiä ja monimuotoisia. Tulkitsijan täytyy tiedostaa, mitä tietoa tulkinnan kohde antaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisia eroja on nuotin käytössä musiikin tulkinnassa klassisessa ja pop/jazz-musiikissa. Tutkittiin myös mitä eri lähestymistapoja on musiikin tulkintaan. Tavoitteena oli luoda tutkitun tiedon pohjalta tiivis, mutta kattava koonti musiikin ammattilaisille suomen kielellä. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto koottiin eri tietokannoista ja se analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Opinnäytetyön tulokset täydensivät ja vahvistivat tietoperustaa. Klassisen ja pop/jazz-musiikin tulkinnan taustalla vaikuttaa vahvat historialliset ja kulttuurilliset perinteet, joita noudatetaan enemmän tai vähemmän uskollisesti riippuen tyyliuuntauksesta. Klassinen musiikki nojaa vahvasti nuottiin ja olettaa nuotin sisältävän kaiken tarvittavan tiedon, kuten kaikki sävelet jotka kuuluu soittaa. Populaarimusiikissa nuotin käyttö on vapaampaa ja itse nuotin rakenne poikkeaa klassisesta nuotista sen yksinkertaisuudellaan. Filosofisesta näkökulmasta musiikin tulkinnan katsotaan olevan joko hermeneuttista tai semioottista.

Johtopäätöksenä voidaan todeta musiikin olevan monimutkainen ilmiö, johon liittyy useita eri tekijöitä. Tulkinta on olennainen osa musiikin muuntamisessa merkeistä merkityksiksi. Musiikin ymmärtäminen edellyttää sen tarkastelemista useista eri näkökulmista ja osa-alueista, kuten filosofian, nuotin, subjektiivisuuden ja kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta.

Avainsanat (asiasanat)

Musiikki, musiikin tulkinta, nuotti.

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Jäntti, Tinja

Differences in the use of notation in interpreting music between classical and pop/jazz-music

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2025, 28 pages.

Degree Programme in Music pedagogy. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Interpreting music is subjective expression of music. The purpose of interpretation is to create meanings from signs and make the music impactful. Uninterpreted music is passive and neutral, which is why compositions must be interpreted in order to become themselves and appear in different contexts. Musical interpretation seeks to discover how a composition is experienced and presented. Meanings are always created by the interpreter and they are individual and diverse. The interpreter must be aware of the information the subject of the interpretation gives.

The purpose of this thesis was to investigate the differences in the use of notation in interpreting music between classical and pop/jazz-music. It also examined different approaches to musical interpretation. The aim was to create compact synthesis based on research knowledge in Finnish for music professionals. The thesis was executed as a descriptive literature review. The literature was gathered from various information sources and analyzed through qualitative content analysis.

The results complemented and reinforced the theoretical background. The interpretation of both classical and pop/jazz-music is influenced by strong historical and cultural traditions, which are followed more or less depending on the style. Classical music relies heavily on notation and assumes that the score contains all necessary information, such as every note to be played. In popular music, the notation is more free and the notation differs from classical notation by its simplicity. From a philosophical point of view, musical interpretation is either hermeneutic or semiotic.

In conclusion, music is a complex phenomenon that involves multiple factors. Interpretation is an essential part of transforming signs into meanings. Understanding music requires examining it from various perspectives, such as philosophy, notation, subjectivity and cultural history.

Keywords/tags (subjects)

Music, notation, music interpretation.

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Länsimaisen nuottikuvan historia ja muodostuminen	4
2.1	Gregoriaaninen kirkkolaulu varhaiskeskiajalla.....	4
2.2	Neumit.....	5
2.3	Rytmimoodit modaalisessa notaatiossa	6
2.4	Mensuraalinotaatio.....	7
3	Populaarimusiikin historiaa	9
3.1	Blues.....	9
3.2	Jazz	10
4	Musiikin tulkinta	10
4.1	Hermeneutiikka ja semiotiikka.....	11
4.2	Hermeneuttisen ja semioottisen lähestymistavan ero	12
5	Nuotin rooli tulkinnassa	12
5.1	Klassinen nuotti.....	13
5.2	Lead sheet-nuotti	13
5.3	Tyyllilajien ja editioiden merkitys	14
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	15
7	Opinnäytetyön toteutus	16
7.1	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	16
7.2	Aineiston haku ja valintakriteerit.....	17
7.3	Aineiston analyysi.....	19
7.4	Eettisyys ja luotettavuus	19
8	Tulokset	20
8.1	Filosofinen näkökulma	20
8.2	Nuotin näkökulma	20
8.3	Improvisaation ja subjektiivisen ilmaisun näkökulma	21
8.4	Historiallinen ja kulttuurillinen näkökulma.....	21
9	Pohdinta	22
9.1	Johtopäätökset.....	23
	Lähteet	24

Kuviot

Kuvio 1. Neumitaulukko	5
Kuvio 2. Rytmimoodit.....	7
Kuvio 3. Mensuraalinotaation nuotit	8
Kuvio 4. Kirjallisuuskatsaus kaavio Finkin (2005) mallin mukaan.	17

1 Johdanto

Musiikin tulkinta on olennainen osa musiikin esittämistä ja harjoittelua. Tulkinnan tarkoituksena on luoda merkityksiä ja tehdä musiikista vaikuttavaa. Tulkinta on aina subjektiivista ja siihen on monia lähestymistapoja. (Kramer 2013.) Klassisessa ja pop/jazz-musiikissa on kuitenkin paljon eroja tulkinnan vapaudessa ja tulkintaan liittyvissä periaatteissa sekä nuotin roolissa.

Länsimainen taidemusiikki nojautuu vahvasti nuottiin ja sen tarkkaan seuraamiseen. Uskomukset siitä, miltä teoksen täytyy kuulostaa, jättävät esittäjälle vain vähän tilaa tuoda omaa tulkinnallista näkemystään esille. Oletetaan, että nuotti sisältää kaiken tarvittavan informaation. (Leech-Wilkinson 2016.) Klassinen nuotti onkin tyyppillisesti populaarimusiikissa käytettäviä lead sheet- nuotteja laajempi kokonaisuus.

Populaarimusiikin historiasta juontuu musiikillinen vapaus ja improvisaation merkitys. Teosten muokkaaminen omalla tulkinnalla on suotavaa ja se on tapa tehdä esitys tulkitsijan omakseen. Populaarimusiikin notaatio myös eroaa klassisen musiikin notaatiosta sen yksinkertaisuudellaan. Lead sheet- nuotit kertovat esittäjälle olennaiset tiedot antaen paljon enemmän luovaa vapautta esittäjälle. (4 Elements of a lead sheet 2022.)

Olen itse pääinstrumentiltani klassinen pianisti ja kiinnostuin aiheesta pop/jazz-laulun sivuinstrumenttiopintojeni aikana. Olen tottunut seuraamaan nuottia tarkasti, joten oli yllättävää huomata laulutunneilla, miten paljon nuotista saakin poiketa ja keksiä omaa eli improvisoida. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille tulkinnallisia eroja klassisen ja pop/jazz-musiikin välillä nuotin käytössä. Tavoitteena oli luoda tutkitun tiedon pohjalta jäsennelty kokonaisuus musiikin ammattilaisille ja musiikin tulkinnasta kiinnostuneille.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kuvaileva kirjallisuuskatsaus, koska tietoa aiheesta ei ole paljoa suomeksi, joten on tarpeellista tuoda saataville tietoa myös suomen kielellä.

Kirjallisuuskatsaukseen kerättiin aineisto, josta laadittiin tietoperusta. Tietoperustan pohjalta laadittiin tulokset ja johtopäätökset. Aihe on ajankohtainen ja keskustelua herättävä sekä monipuolinen ottaen huomioon kummankin suuntauksen historiallisen taustan ja kehittymismahdollisuudet, joten on tarpeellista vertailla kummankin suuntauksen näkemyksiä.

Aihetta rajattiin kestävän kehityksen näkökulmista. Kestävä kehitys musiikin tulkinnassa ja nuotin käytössä voidaan ymmärtää kulttuurillisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden näkökulmista. Nuottikirjoituksen ja tulkinnallisten perinteiden siirtyminen eteenpäin edistää kulttuurillista kestävyttä. Klassisen musiikin tarkka nuotinnus mahdollistaa teosten pitkäaikaisen säilymisen ja autenttisen tulkinnan aikakaudesta riippumatta. Pop/jazz-musiikin improvisaatio ja tulkinnan vapaus taas ylläpitävät muuntuvaa ja elävää musiikkikulttuuria. Molemmat lähestymistavat ovat tärkeitä kulttuurisen jatkuvuuden kannalta. Sosiaalinen kestävyys mahdollistaa erilaisten nuotinlukutapojen kautta musiikin tekemistä ja oppimista. Pop/jazz-musiikin vapaampi nuotin käyttö madaltaa kynnystä ja osallistaa musiikin oppimista laajemmalle yleisölle. Klassinen nuotinkäyttö voi vaatia syvempää koulutusta ja nuotinlukutaitoa tarjoten vaihtoehdon systemaattiselle oppimiselle. Monipuolinen pedagogiikka, mikä huomioi molemmat tavat edistää yhdenvertaisia oppimis- ja harrastusmahdollisuuksia ja sosiaalista kestävyttä. Ekologisuus nuotin näkökulmasta näkyy erityisesti pop/jazz-musiikissa käytettävissä leadsheet-nuoteissa. Ne ovat lyhyempiä, joten niiden käyttö vähentää paperinkulutusta ja ne ovat helpompia tuottaa sekä jakaa, mikä tukee resurssitehokkuutta.

2 Länsimaisen nuottikuvan historia ja muodostuminen

Varhainen nuottikirjoitus voi näyttää epämääräiseltä ja epäselvältä, mutta yhdistettynä varhaisen ajan suulliseen musiikkiin se sisälsi kaiken tarvittavan tiedon. Näin ollen varhainen nuottikirjoitus on todiste vanhoista menetelmistä, jotka olivat yhtä toimia kuin uudemmat nuotin kirjoittamisen menetelmät. Vaikka varhaiset nuottikirjoitukset voivat vaikuttaa riittämättömiltä verrattuna nykyajan nuottikirjoitukseen ja nuottikuvaan, ne palvelivat siinä kontekstissa, jossa ne syntyivät ja toimivat. Evoluutio nuottikirjoituksessa ei ollut pelkästään siirtymä parempaan, vaan innovatiivinen tapahtumasarja, joka mukautui musiikilliseen kehitykseen. (Strayer 2013.)

2.1 Gregoriaaninen kirkkolaulu varhaiskeskiajalla

Paavi Gregorius Suuren aikana saatiin koottua liturgisen musiikin ns. peruskokoelma. Nimensä mukaisesti läntisen kirkon laulua on kutsuttu gregoriaaniseksi lauluksi. Gregoriaaninen kirkkolaulu voidaan määritellä yhteiskäsitteeksi, joka tarkoittaa länsimaisten katolisten kirkkojen yksiäänistä ja soittimetonta latinankielisten liturgioiden musiikillista ilmaisua. Kirkkolaulun perusohjelmisto vakiintui noin 800-luvulta lähtien. (Tuppurainen 2020.)

2.2 Neumit

Varhaisin länsimainen nuottikirjoitusjärjestelmä eli neumit syntyivät noin 800-luvulla helpottamaan kirkkolaulajien esiintymistä. Sana ”neumi” tulee kreikan sanasta ”neuma”, joka tarkoittaa merkkiä. Neumit eivät kertoneet tarkkoja sävelkorkeuksia, vaan ne toimivat pääasiassa melodian muistin tukena. Neumit kirjoitettiin tekstin yläpuolelle osoittamaan tietyn tavun melodista kulkua. Merkinnät opastivat laulajia, jotka tunsivat melodiat ulkoa, tai kuoronjohtajaa, joka tulkitsi merkintöjä käsiliikkeiden kautta. Koska neumeilla ei ollut myöskään rytmisiä arvoja, esittäjät tukeutuivat suulliseen perinteeseen ja aiempaan osaamiseen. (Strayer 2013.)

Neumikirjoitus hyödyntää käsitteellistä ymmärrystä korkeista ja matalista sävelistä melodian kulussa sijoitettuna suhteellisille korkeuksille viivastolla. Seuraavassa taulukossa on kuvattuna erilaisia neumikirjoituksen merkkejä (Notational systems: the chart of neumes n.d.):

Names	punctum	virga	pes	clivis	torculus	porrectus	climacus	scandicus	quilisma
Modern equivalent	•	•	↯	↯	↯	↯	↯	↯	
French Square Notation	■	┆	┆	┆	┆	┆	┆	┆	┆
St Gall	·	/	↯	↯	↯	↯	↯	↯	↯
Messine	·	/	↯	↯	↯	↯	↯	↯	↯
Breton	·	/	↯	↯	↯	↯	↯	↯	↯
Aquitanian	·	/	↯	↯	↯	↯	↯	↯	↯
Palaeo-Frankish	·	/	↯	↯	↯	↯	↯	↯	↯
Beneventan	·	/	↯	↯	↯	↯	↯	↯	↯

Kuvio 1. Neumitaulukko (Notational systems: the chart of neumes n.d.)

Kuviosta huomataan, että neumit eivät sisällä tarkkaa tietoa sävelkorkeuksista. Näitä neumeja kutsutaan adiaastemaattisiksi neumeiksi. Yksinkertaisimmat neumit olivat ”punctum” ja ”virga”, jotka edustavat yksittäisiä, erillisiä säveliä. ”Pes” kuvaa kahden sävelen liikettä ylöspäin ja ”clivis” vuorostaan alaspäin. Kuvattuna on myös enintään kolmen sävelen melodiset liikkeet. ”Quilisma” termin tarkka määritelmä on epäselvä, mutta on syytä olettaa sen kuvaavan äänen vibratoa. (Notational systems: the chart of neumes n.d.)

Kuten kuviosta näkyy, neumeissa on paljon alueellisia variaatioita eikä sen vuoksi voida puhua yksiselitteisesti neumeista. Joskus samalle melodiselle liikkeelle löytyy erilaisia merkintöjä jopa saman alueen sisältä. Joissain neumikirjoituksissa esimerkiksi korkeita ja matalia säveliä kuvataan enemmänkin symbolisesti, kun taas toisissa kirjoituksissa ne pyritään kuvaamaan tarkasti modernin nuottikirjoituksen tapaan. (Notational systems: the chart of neumes n.d.)

Strayerin (2013) mukaan diastemaattiset neumit kehittyivät 900-luvun loppupuolella, jolloin nuottiin piirrettiin viiva, jonka avulla pystyttiin päättämään sävelten suhteellinen korkeus ja näin ollen intervallit olivat tunnistettavissa. Pian tämän innovaation jälkeen alkoi syntymään nuottiviivasto. Käytettiin neljää viivaa, jotka olivat F, C, A ja E. C tai F piirrettiin jollekin viivoista osoittamaan sen viivan sävelkorkeutta. Neumit aseteltiin viivojen päälle tai väleihin. Näin pystyttiin oppimaan melodioita suoraan lukemalla. Diastemaattisten neumien kirjoittamisen sisällä on paljon vaihtelua, koska eri maat ovat kehittäneet omia järjestelmiään. Erot ovat käytetyissä symboleissa ja suullisen perinnön roolissa. Eroavaisuuksista huolimatta kaikkien erilaisten järjestelmien tarkoitus oli sama eli musiikillisten ideoiden säilyttäminen ja välittäminen eteenpäin. (Strayer 2013.)

2.3 Rytmimoodit modaalisessa notaatiossa

1100-luvun loppupuolella Notre Damen katedraalin tutkijat kehittivät rytmistä notaatiota. Polyfonian myötä nuottikirjoitus vaati rytmejä, jotta kontrapunktiset äänet voitiin erottaa toisistaan. Rytmijärjestelmä perustui runomittoihin ja rytmisesti järjestäytyneihin moodeihin. (Strayer 2013.)

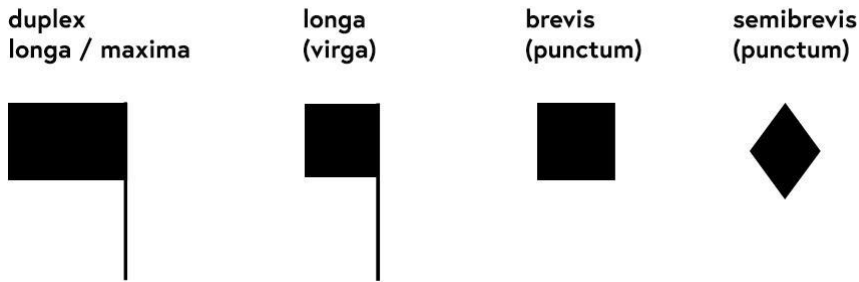
Mode	Original Notation	Meaning	Poetic Symbols	Modern Equivalent
Mode I	◻ ◻	long-short	— ◡	♩ ♪
Mode II	◻ ◻	short-long	◡ —	♪ ♩
Mode III	◻ ◻ ◻	long-short-short	— ◡ ◡	♩ ♪ ♪
Mode IV	◻ ◻ ◻	short-short-long	◡ ◡ —	♪ ♪ ♩
Mode V	◻ ◻ ◻	long-long-long	— — —	♩ ♩ ♩
Mode VI	◻ ◻ ◻	short-short-short	◡ ◡ ◡	♪ ♪ ♪

Kuvio 2. Rytmimoodit. (Medi-Music n.d.)

Rytmin perusta on siis eriarvoisten sävelten sijoittelu peräkkäin. Järjestelmässä oli kaksi mittaa: lyhyt (brevis) ja pitkä (longa). Näiden yhdistetyistä kuvioista muodostettiin kuusi rytmistä moodia, joita kutsuttiin ligatuureiksi eli yhdistelmiksi. Modaalisessa musiikissa ei ollut kiinteitä iskuja tahdissa, vaan sävelten kestot määräytyivät niiden kontekstin mukaan. Vaikka sävelkorkeuksiin saatiin yhdistettyä rytmit, suullinen perintö oli silti suuressa roolissa. (Strayer 2013.)

2.4 Mensuraalinotaatio

Moniääninen musiikki jatkoi kehittymistä keskiajalla. Moniäänisyys edellytti tarkasti sävelten kestojen ilmaisemista. (Tuppurainen 2020.) Strayerin (2013) mukaan Franco Kölniläinen kehitti rytmistä notaatiota antamalla yksittäisille nuoteille tarkat arvot. Näin ollen noin 1200-luvulla kehittyi mensuraalinotaatio. Mensuraalinotaatiossa rytmiä kuvataan nuottien muodoilla, joka korosti ”figura” -käsitettä (muoto). Nuottien kesto esitettiin seuraavalla tavalla neliömäisinä (Strayer 2013):

Kuvio 3. Mensuraalinotaation nuotit. (The notational system of mensural music n.d.)

Nimet "virga" ja "punctum" korvattiin uudemmilla termeillä, sillä niitä käytettiin jo neumikirjoituksessa sekä modaalisessa nuottikirjoituksessa. Maximan ja longan suhde toisiinsa on joko 1:2 tai 1:3. Longan suhde brevikseen ja breviksen suhde semibrevikseen on aina 1:3. (The notational system of mensural music n.d.)

Mensuraalinotaatio perustuu käsitteeseen täydellisyydestä "perfectio". Tämä tarkoitti kolmiulotteista ajallista yksikköä, joka jäsentyy brevis- ja longa-nuoteista. Täydellinen ajallinen yksikkö voi muodostua yhdestä täydellisestä longasta (= 3 brevis-nuottia) tai myös yhdistelmästä longa-brevis tai brevis-longa. Yhdistelmässä longasta tulee epätäydellinen (=2 brevis-nuottia). Näin ollen täydellinen ajallinen yksikkö toteutuu aina, kun muodostuu kolmen brevis-nuotin yksikkö. Nuottien keston vaikutti edelleen ympäröivät nuotit. (The notational system of mensural music n.d.)

Ars Nova -aikakaudella noin 1300-luvun puolivälissä, tarkennettiin lisää nuottien ajallisia kestoja. Tärkeimpänä oli minimin luominen eli nuottiarvo, joka oli pienempi kuin semibrevis. Toisena alettiin käyttämään termejä "modus", "tempus" ja "prolatio" tarkentamaan täydellisyyttä ja epätäydellisyyttä tehden jaon kahteen tai kolmeen nuottiin. Tämä loi pohjan noin 1900-luvulla vakiintuneeseen nykyaikaiseen nuottikuvaan ja nuottikirjoitukseen. (Strayer 2013.)

3 Populaarimusiikin historiaa

Amerikan ensimmäisiä populaarimusiikin lauluja olivat uskonnolliset psalmit ja hymnit 1500-luvulla Uudessa- Englannissa. Melodiat laulettiin muistista ja ne siirtyivät ensin ranskalaisilta amerikkalaisille ja niin edelleen seuraaville sukupolville. Melodiat olivat tyypillisesti hitaassa tempossa sekä joustavia sävelkorkeuden ja rytmisen arvon osalta. Laulujen esittäminen oli ristiriitaista ja alkukantaista, koska esittäjät seurasivat suullisesta perinteestä huolimatta omaa rytmiään, sävelkorkeuttaan ja tempoaan. Uuden-Englannin ulkopuolella muissa siirtokunnissa suosittiin formaalin englanninkielisiä balladeja. Nämä balladit loivat myös pohjaa tulevalle folk-musiikille. (Ewen 1961, 1-4.)

Vallankumouksen alettua vuonna 1775 sotilaat ottivat ”Yankee Doodle”- laulun brittiläisiltä omakseen. Laululla oli merkittävä rooli sodassa ja sen jälkeisessä ajassa populaarimusiikin kehitymisessä. Sota-aikana syntyivät ensimmäiset amerikkalaista perää olevat laulut, joissa näkyivät isänmaallisuus ja politiikka, jotka pitivät roolinsa myös sisällissodassa. Myös aiempia psalmeja ja hymnejä sanoitettiin uudelleen. Sotien jälkeen balladien suosio kasvoi. Ihmiset pitivät laulamista ja laulujen kuuntelemisesta. Laulujen sanoitukset olivat usein realistisia ja niihin liittyi tunnelatauksia. (Ewen 1961, 5-16.)

3.1 Blues

Blues alkoi kehittymään sisällissodan jälkeen 1800- ja 1900-luvun vaihteessa, kun miljoonia afroamerikkalaisia vapautettiin orjuudesta ja he pääsivät liikkumaan vapaasti etelään. Työlaulut olivat iso osa heidän kulttuuriaan ja niissä oli vaikutteita hengellisestä musiikista ja eurooppalaisten siirtolaisten kansanmusiikista. Yleensä yksi miehistä ”huusi” säkeistöt ja työjoukko toisti perässä seuraten tempoa ja sitten vastaten kertosäkeellä. Lauluun kehittyi tietty muoto ja näin syntyi myös blueskaava. Bluesilla oli suuri vaikutus populaarimusiikin kehitykselle. (Ferris 1979, 31-32.)

Työlauluilla ja bluesilla on paljon yhteistä rakenteessa ja teemoissa. Työlaulujen luonne on helposti siirrettävissä bluesiin, jossa laulaja usein vaihtelee teoksen pituutta riippuen sen saamasta suosiosta yleisöltä. Kappaleet sisältävät myös paljon improvisoituja osuuksia. Improvisointi tapahtui blueskaalaa noudattaen. Blues-kappaleissa on kaihoisa tunnelma ja teemoiltaan ne

liittyvät usein sorrettuna olemisen kokemiseen, tuskaan, rakkauteen tai muihin suuriin tunteisiin, joka juontuu työlaulujen teemoista. Työlaulut ja myöhemmin blues toimivat ikään kuin pakokeinona todellisuudesta. (Ferris 1979, 35.)

Bluesin joustavan rakenteen takia, usein blues-lauluja kutsuttiin esittäjän omaksi, vaikka ne oli opittu joltain muulta. Tarkoituksena oli muuntaa kappale oman tyyliseksi. Usein laulajat myös kisailivat siitä, kenellä on laajin säkeistöllinen repertuaari. (Ferris 1979, 57-67.)

3.2 Jazz

New Orleansia Louisianan osavaltiossa pidetään jazzin synnyinpaikkana 1900-luvun alussa. Kaupunki oli suvaitsevainen afroamerikkalaisia kohtaan ja he saivat olla mukana bordellien, salonkien ja uhkapelaamisen kukoistuksessa. New Orleans oli myös puhallinsoittimien valmistuksen keskus. Kun soittimia opittiin soittamaan, afroamerikkalaiset muodostivat erilaisia kokoonpanoja esiintyäkseen. Näissä paheiden paikoissa ihmiset pystyivät vaistonvaraisesti reagoimaan soittimista lähteviin säveliin. Se oli uudenlaista liikkeeseen houkuttelevaa musiikkia täynnä kovia ääniä, outoja impulsseja ja emotionaalisia sysäyksiä ilman sääntöjä tai estoja. Kappaleista ei tullut niinkään kirjoitettuja sävellyksiä vaan soitettuja tyylejä esiintyä. (Ewen 1961, 60.)

Jazzin spontaanin luonteen perustaksi muodostui improvisaatio. Välillä yksittäinen soittaja improvisoi soolon, välillä koko bändi improvisoi tiettyjen raamien sisällä. Improvisaatiossa oli yleensä kaksi tyyliä, ragtime ja blues. Ragtime koostuu diskantissa voimaakasti synkopoinnista basson tasaista rytmiä vasten. Blues-improvisaatiossa hyödynnetään blueskaavaa ja -skaalaa. (Ewen 1961, 61.)

4 Musiikin tulkinta

Musiikki itsessään on toimintaa, joka tarjoaa jonkunlaisen kokemuksen ympäröivästä maailmasta (Fautley 2017). Musiikin tulkinnan tarkoituksena on luoda merkeistä merkityksiä. Tulkitsematon musiikki on passiivista ja neutraalia, minkä vuoksi musiikkiteokset täytyy tulkita voidakseen tulla itsekseen. Tulkinta vapauttaa musiikin kyvyn näyttäytyä eri konteksteissa ja luomaan erilaisia merkityksiä. Näin ollen musiikki saa vaikuttavuutta. Musiikillinen tulkinta ei esitä teosta

sellaisenaan, vaan se pyrkii löytämään miten teos tunnustetaan, koetaan, esitellään ja symbolisoidaan. Merkitykset tuottavat aina tulkitsija ja ne ovat yksilöllisiä ja monimuotoisia. (Kramer 2010, 17-23.) Kramerin (2010) mukaan lähestyminen musiikilliseen tulkintaan on joko semioottista tai hermeneuttista. Tulkinnassa on kyse molempien tapojen välisestä suhteesta ja limittymisestä. (Kramer 2010)

Tulkitsijan täytyy tiedostaa, mitä informaatiota tulkinnan kohde antaa. Tulkitsija ei keksi tietoja itse, mutta se voi muokata niitä. Tulkitsijan päämääränä on selvittää, mitä jokin tarkoittaa. Tulkinnallinen tieto on jatkumoa ja muunnosta jo aiemmasta tulkinnan kohteeseen sisältyneestä tiedosta. Tulkinnalliseen tietoon vaikuttaa myös useat tekijät kuten historia, harjoittelu, kulttuuriympäristö ja itsereflektio. (Kramer 2010, 30.)

Kramerin (2010) mukaan musiikillisen tulkinnan merkityksiin luottaminen tarkoittaa myös luottamista sen esittäjään, mikä voi johtaa dilemmaan. Mitä monimutkaisemmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi väitteet merkityksistä tulevat, sitä helpommin ne voivat viitata tulkitsijan subjektiivisuuteen itseensä eikä pelkästään musiikkiin. Musiikin tarkoituksena on tuoda esiin tulkitsijan subjektiivisuutta, mutta samalla syntyy hämartynt kuva musiikin luonteesta. Kuvattavissa olevat piirteet, kuten teoksen muoto tai tekniikka eivät riitä kuvailemaan musiikin subjektiivisia vaikutuksia tulkitsijalle. (Kramer 2010.)

4.1 Hermeneutiikka ja semiotiikka

Hermeneutiikka menetelmänä tähtää tekstin ymmärrykseen ja tulkintaan, joka etenee hermeneuttisessa kehässä. (Filosofia:Hermeneutiikka n.d.) Hermeneuttinen kehä on kuin dialogi tekstin ja tulkitsijan välillä, joka perustuu tulkitsijan omiin näkemyksiin. Hermeneuttisessa kehässä ymmärrys tulkittavasta asiasta syvenee toistuvien tulkintakertojen kautta. Tulkitseminen liikkuu kehässä teoreettisen ja esiteoreettisen ymmärryksen välillä. (Filosofia:Hermeneuttinen kehä n.d.) Kramer (2010) esittää, että hermeneuttinen tulkinta tai avoin tulkinta perustuu uuden tuottamiseen hyödyntämällä aiempia tietoja, mutta odottaen tiedon muuttuvan. Keskiössä on suhtautuminen tulkinnan kohteeseen tapahtumana ja inhimillisenä toimintana. Hermeneuttinen tulkinta on analyttistä, ilmaisevaa ja reflektioivaa. Hermeneutiikka on vastakohta empirismille eli kokemusajattelulle ja dogmatismille eli aatteelle tietojen erehtymättömyydestä. (Kramer 2010, 9-10, 21.)

Semiotiikka tutkii merkkejä ja niiden käyttöä sekä merkityksiä. Semantiikka kuuluu semiotiikkaan ja on yleinen teoria sanojen tai lauseiden merkityksestä. Se tutkii merkkien tai symbolijoukon tehtävää, tulkintaa ja merkitystä. Merkeille annetaan semanttinen arvo ja rakenne-elementit. (Filosofia:Semantiikka n.d.) Semiotiikassa korostuu paradigmaattisuus eli mallinsidonnaisuus, kuten yleisesti hyväksytty oppi tai ajattelutapa. Syntagmaattisuus on elementtien suhdetta toisiin elementteihin, jolloin ne voidaan muodostaa jonoksi. Paradigmaattista suhdetta ja syntagmaattista suhdetta voidaan peilata esimerkiksi klassisen musiikin teoksiin. (Agawu 1991, 16.)

4.2 Hermeneuttisen ja semioottisen lähestymistavan ero

Hermeneuttinen lähestymistapa olettaa, että merkitys laajemmassa kuvassa ei ole tulkinnan kohteessa itsessään vaan se vaatii tulkitsijalta muutosta. Tulkinta on yhteydessä subjektiiviseen ymmärrykseen. Semioottisessa lähestymistavassa tulkinta rakentuu merkkien ja niiden sisäänrakennettujen merkitysten tunnistamisen ympärille. Semiotiikka luo järjestelmää merkkien pohjalta puoliksi säänneltyyn ja puoliksi improvisoituun käytäntöön. Väistämättä se voi rajoittaa ja yksinkertaistaa tulkinnan kokemusta ja ilmaisua. (Kramer 2010, 21-22.)

5 Nuotin rooli tulkinnassa

Nuotti ei ole välttämättömyys musiikin tulkinnassa tai tuottamisessa. Kuitenkin länsimainen musiikki keskittyy nuotin ympärille varsinkin klassisessa musiikissa. Tutkimuksessa nuotin käyttäjien kokemuksista nuotti nähtiin lisäävän moniaistillista kokemusta musiikin harjoittelemisessa, johon sisältyy näkö, kuulo ja toiminta. Nuottia pidettiin myös tärkeänä osana esimerkiksi yhteismusisoinnin musikaalisessa kontekstissa. (Arthurs 2023.)

Yksi isoimmista kysymyksistä nuotin roolista tulkinnassa on ajatus siitä, että nuottia luetaan. Fautley (2017) tuo tekstissään esille nuotin ”puhumisen” tärkeyden, on se sitten instrumentaalisesti tai vokaalisesti. Musiikin notaatio itsessään on symbolinen järjestelmä, joka tarjoaa käännöksen merkeistä. Samalla tavoin, kun luetaan kieltä, sitä täytyy myös pystyä puhumaan ymmärtääkseen sen merkityksen. Ilman lukemisen ja puhumisen yhteistyötä, informaation katoamista tapahtuu väistämättä. (Fautley 2017.)

5.1 Klassinen nuotti

Klassisen musiikin nuotissa on kirjoitettu kaikki sävelet, jotka kuuluu soittaa. Musiikillisen ilmaisun ja tulkinnan tärkeimpinä pidetyt elementit ovat kirjattuna nuottiin, kuten tempon ja dynamiikan vaihtelut sekä artikulaatiomerkinnot. Niitä ei kuitenkaan avata tulkitsijalle sen enempää, vaan oletetaan tulkitsijan tietävän sointiväriin hienovaraisuudet perinteen kautta. (Dobrian 1991.)

Klassisessa musiikissa on syvälle juurtunut uskomus siitä, että säveltäjät ovat luovia tekijöitä ja esittäjät tai tulkitsijat ovat heidän uskollisia seuraajiaan. Tämä asettaa esittäjän pieniin raameihin, joissa on subjektiiviselle tulkinnalle vain vähän liikkumavaraa. Klassisen musiikin teoksen tulkitsijan näkemys on perinteisesti seurata nuottia niin tarkasti kuin mahdollista säveltäjän toiveita kunnioittaen. Tämä perustuu siihen oletukseen, että nuotti sisältää kaiken tarvittavan informaation esittäjälle. (Leech-Wilkinson 2016.)

Leech-Wilkinson (2016) esittää, että klassinen musiikki identifioi itsensä kirjoitetuksi kulttuuriksi, mutta se perustuu kuitenkin suulliseen perinteeseen. Teokset opetellaan useimmiten henkilökohtaisessa opetuksessa, jossa uskomukset siitä, miten teokset tulisivat soittaa ja miltä niiden pitäisi kuulostaa siirtyy eteenpäin suullisesti tai esimerkkien kautta. Tämä pohjautuu kulttuurilliseen perintöön ja käytäntöihin. Mitä täydellisemmin nuottia seurataan, sen paremmin todetaan esityksen ja tulkinnan onnistuvan. (Leech-Wilkinson 2016.)

Leech-Wilkinson (2016) tuo esille myös sen, miten klassisen musiikin opetusjärjestelmä arviointineen perustuu siihen, että tiedämme ja uskomme siihen, miten tietyt kappaleet kuuluu esittää. Ihmisiä arvioidaan opettajien, kokeiden arvioijien, tuomarien ja kriitikoiden toimesta musikaalisiksi tai epämusikaalisiksi, sopiviksi tai sopimattomiksi esiintymään konserteissa tiettyjen kriteerien mukaan. Ja jos kappaleita ei esitetä tietyllä tavalla, ei kuulla säveltäjän musiikkia eikä toimita päteväenä klassisena muusikkona. (Leech-Wilkinson 2016.)

5.2 Lead sheet-nuotti

Lead sheet-nuotti tuo esille teoksen oleelliset tiedot pelkistetyssä muodossa. Peruselementit, kuten tahtilaji ja sävellaji ovat nähtävissä tavalliseen tapaan nuotin alussa. Nuotista löytyy

useimmiten melodia, sanoitukset ja sointumerkinnot opastamaan esittäjää. Mitä nuotti ei suoraan kerro, ovat esimerkiksi säestys lauluäänille tai bassolinja. Nämä elementit esittäjät tulkitsevat itse, joka luo teokseen musiikillista luovaa vapautta. Tulkinnassa korostuu korvakuulo, genretuntemus ja kollektiivinen sopimus esitystyylillä. (4 Elements of a lead sheet 2022.) Lead sheet-nuotteja on kuitenkin olemassa monenlaisia ja niihin sisällytettävät tiedot vaihtelevat esimerkiksi kitarasointudiagrammeista sovituksellisiin ohjeisiin (Feist 2018).

Kaikille soittajille ja laulajille annetaan lead sheet-nuotti, jota he seuraavat ja tulkitsevat samanaikaisesti esityksen aikana. Muusikot usein luovat oman osuutensa siinä hetkessä. Heidän osuuteensa pohjautuu melodiaan ja harmoniaan, mutta monet tekijät kuten tyyllilaji tai soitinten tavanomainen rooli yhtyeessä vaikuttavat tulkintaan. Nuotissa käytetään myös vinoviivanuotinnusta osoittamaan soolojen paikkaa. Soolot voivat olla ennalta harjoiteltuja, mutta monesti ne luodaan siinä hetkessä. (Feist 2018.) Tämä luo tilaa improvisoinnille ja tulkinnan subjektiivisuudelle sekä luo esityksestä ainutlaatuisen ja omaperäisen. Lead sheet-nuotista ei ole millään lailla nähtävissä, miten kappale kuuluisi soittaa tai miltä sen täytyisi kuulostaa. Nuotti toimii enemmänkin suunnannäyttäjänä. (4 Elements of a lead sheet 2022.) Koska improvisaatio ei ole kirjoitettua, tuloksesta ei tule koskaan samanlainen. Improvisoinnin ytimessä on mukauttaminen, muokkaaminen ja musiikin luominen. Improvisaatiossa on kuitenkin yleensä jonkunlaiset raamit, minkä sisällä improvisaatio on vapaata esimerkiksi asteikko tai moodi. (Dobrian 1991.)

Feistin mukaan tukeutuminen lead sheet-nuottiin tai pelkän muistin varaan voi altistaa virheille ja väärinkäsityksille. Esimerkiksi monissa nykyaikaisissa musiikin tuotantotilanteissa musiikin nuotinnusta saatetaan välttää, mikä voi johtaa musiikillisten ideoiden tahattomaan muuttumiseen. (Feist 2018.)

5.3 Tyyllilajien ja editioiden merkitys

“Historically informed performance (HIP)” eli historiallisesti tietoinen esityskäytäntö on varsinkin klassisessa musiikissa käytetty tapa viitata menneeseen dokumentaatioon teosten esittämisestä. Tämä pohjautuu varhaisiin äänitteisiin teoksista ja miltä ne ovat silloin kuulostaneet. Äänitteitä

verrataan kirjalliseen dokumentaatioon. Äänitteet osoittavat, että esityskäytännöt muuttuvat ajan myötä emmekä voi varmasti tietää, miltä teokset ovat kuulostaneet tai miten ne tulisi nykypäivänä esittää. (Leech-Wilkinson 2016.)

Tästä pääsemme klassisen musiikin nuotintajien editioiden ja transkriptioiden merkitykseen. Editiot ovat periaatteessa alkuperäisiä teoksia, mutta ne voivat sisältää nuotintajan eli editoijan korjauksista muutoksiin artikulaatiossa tai yksittäisissä sävelissä. Teoksen perusrakenne pysyy kuitenkin samana. Editiot voidaan jakaa neljään tyyppiin, joista keskitymme esitysversioihin. Esitysversioissa editoija lisää oppimisprosessia helpottavia ilmaisullisia piirteitä ja yksinkertaistaa nuottia selkeyttämään teknistä puolta. Tällaisissa versioissa ei yleensä ole ilmoitettu mistä alkuperäinen musiikki on peräisin ja ovatko merkinnät säveltäjän vai editoijan tekemiä. Tämä luo ristiriitaa klassisen musiikin teosuskollisuuteen ja säveltäjän kunnioittamiseen. Merkintöjen myötä äärimmäisissä tilanteissa versiot muuttavat merkittävästi esityksen tärkeitä osa-alueita, ja ne heijastavat ennemminkin editoijan tyyliä ja mielipiteitä alkuperäisen säveltäjän intentioiden sijaan. (Transcriptions, editions and arrangements n.d.) Leadsheet-nuotteja on myös monia erilaisia versioita sisältäen enemmän tai vähemmän informaatiota teoksesta, mikä taas muuttaa teosta ja tekee siitä ainutlaatuisen esittäjien tulkinnan avulla (4 Elements of a lead sheet 2022.).

Teoksen tulkintaan vaikuttaa myös tyylilajille oleelliset piirteet. Musikaalisuus ja musiikillinen älykkyys on keskeinen tekijä eri genrejen ja lajityyppien piirteiden ja vivahteiden tulkinnassa toimien myös siltana teoreettisen tiedon ja ilmaisun välillä. Tulkitsija mukauttaa omaa musiikillista näkemystään genreen liittyviin tyyliin, piirteisiin ja muotoihin. Myös aikakauteen liittyvät tekijät täytyy huomioida tulkinnassa ja esityksen kontekstissa. On tärkeää tiedostaa, että genreen liittyvä suuntatutuminen ja tulkinnan erityispiirteet ovat osa järjestelmää, joka ilmentää musiikkikulttuuria kokonaisuutena. Ne ovat yhteydessä toisiinsa vaikuttaen musiikin luonteeseen, tyyliin, aikakusiluokitukseen ja kulttuurilliseen perinteeseen. (Shapovalova ym. 2024.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille nuottikuvan merkitystä musiikin tulkinnassa ja sen käyttöön liittyviä eroja klassisessa ja pop/jazz-musiikissa. Opinnäytetyössä tutkitaan nuotin merkitystä teosten tulkinnassa, esittämisessä ja harjoittelussa nuottikuvan tarkkuuden näkökulmasta. Nuottikuvan tarkkuudella tarkoitetaan sitä, onko nuotti kirjoitettu auki klassisen

nuottikuvan tyyliin vai käytetäänkö nuottina esimerkiksi pop/jazz musiikissa käytettäviä lead sheet-nuotteja.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

Mitkä ovat nuotin käytön eroja musiikin tulkinnassa klassisessa ja pop/jazz- musiikissa?

Millaisia eri lähestymistapoja on musiikin tulkinnassa klassisessa ja pop/jazz -musiikissa?

Tämän opinnäytetyön avulla muusikot ja pedagogit ymmärtävät paremmin nuotin merkitystä ja roolia teosten esittämisessä ja tulkinnassa. Saadaan myös tuotua ilmi kummankin suuntauksen kulttuurillista perintöä ja miten ne näkyvät nykypäivänä. Opinnäytetyö saa muusikot ja pedagogit ajattelemaan myös omaa nuotin käyttöä. Saadaan myös tuotua esille aiheesta tietoa suomen kielellä.

7 Opinnäytetyön toteutus

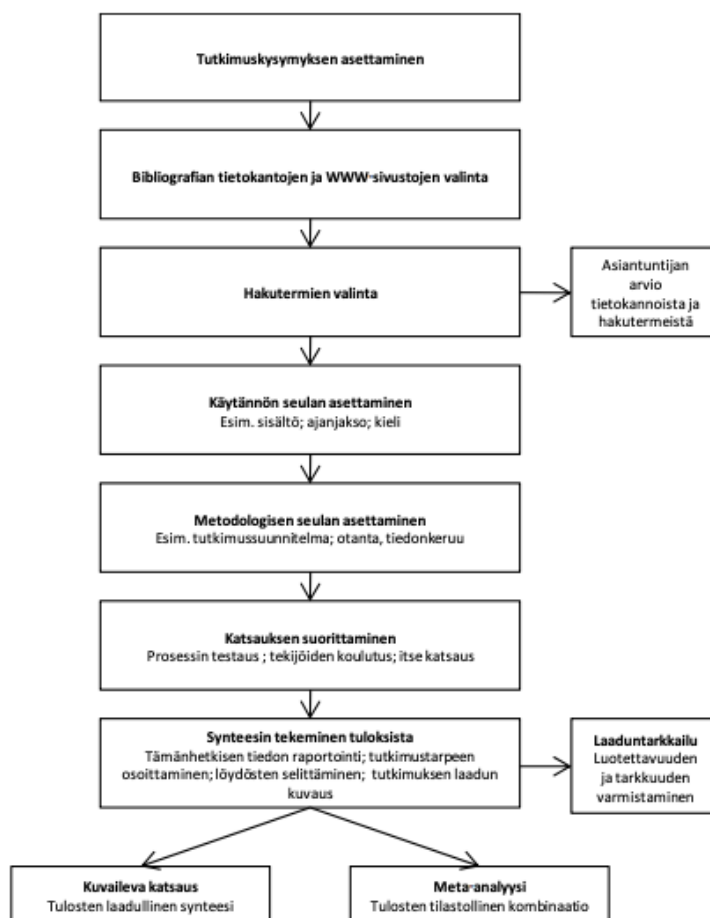
7.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tämä opinnäytetyö toteutettiin narratiivisena kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus aiheeseen ilman tarkempia sääntöjä. Käytetyt aineistot voivat olla laajoja, eikä niitä rajaa metodiset säännöt. Tutkittava aihe tai ilmiö voidaan kuitenkin kuvata laaja-alaisesti ja siitä pystytään luokittelemaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. (Salminen 2011, 6.)

Narratiivinen kuvaileva kirjallisuuskatsaus antaa laajan kuvan aiheesta ja kuvailee myös sen historiaa ja kehityskulkua. Salminen viittaa tekstissään kirjaan (Freeman 1984), jossa todetaan narratiivisen näkökulman järjestävän epäyhtenäistä tietoa helppolukuisiksi jatkuvaksi tapahtumaksi. Narratiivisesta kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta erotetaan vielä kolme tyyppiä: toimituksellinen, kommentoiva ja yleiskatsaus. Tässä opinnäytetyössä käytetään yleiskatsauksellista toteuttamistapaa. Toteuttamistapa on laaja prosessi, joka tiivistää aiempia tutkimuksia ytimekkäästi ja johdonmukaisesti. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen

tutkimusaineisto ei käy läpi erityisen systemaattista seulaa, mutta tällä otteella on silti mahdollista saada tuloksia, jotka vastaavat kirjallisuuskatsauksen mukaista synteesiä.

Salmisen (2011, 7) mukaan kuvaileva narratiivinen kirjallisuuskatsaus pystyy ajantasaistamaan tutkimustietoa, mutta ei tarjoa kaikista analyttisintä tulosta. Tätä tyyppiä on käytetty paljon esimerkiksi opetuksen alalla. Katsaus tarjoaa mahdollisuuden tuottaa ajankohtaista tietoa, johon tieteellinen kirjallisuus ei aina pysty.

Kuvio 4. Kirjallisuuskatsaus kaavio Finkin (2005) mallin mukaan. (Salminen, 2011.)

7.2 Aineiston haku ja valintakriteerit

Aineiston hakuja varten suoritettiin alustavia koehakuja maaliskuussa 2025. Koehakujen tarkoituksena oli kartoittaa mistä tietokannoista ja millä hakusanoilla ja -lausekkeilla lähdetään

tiedonhakua tekemään. Hakusanoja olivat ”nuottikuvan historia” ja ”musiikin tulkinta”. Näillä hakusanoilla ei löytynyt sopivia aineistoja, joten tiedonhakua kokeiltiin englanniksi.

Englanninkielisiä hakusanoja oli ”music notation history” ja ”notation use in classical music/popular music”. Koehakujen jälkeen päädyttiin hakemaan tietoa pääasiassa englanniksi.

Hakusanoja tarkennettiin, jotta löydettäisiin relevantimpia tuloksia. Lopulta hakusanoiksi muodostuivat ”notation history AND neumes”, ”modal notation”, ”mensural notation”, ”music interpretation”, ”notation use AND music interpretation”, ”pop/jazz notation AND history”, ”using notation AND popular music” ja ”using notation AND classical music”.

Aineiston hakua rajattiin, jotta saatiin opinnäytetyön kannalta mahdollisimman ajankohtaista ja oleellista tietoa. Päärajaus oli aineiston vastaaminen vähintään joltain osalta opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Toisena rajauksena käytettiin aineiston julkaisuajankohtaa, joka täytyi olla vuoden 2000 jälkeen poissulkien aineistot notaation historiasta, joissa tiedot eivät juuri päivity. Kolmanneksi rajattiin aineistojen julkaisukieleksi suomi tai englantia. Neljäs rajausta koski julkaisujen muotoa. Julkaisun täytyi olla joko kirja tai artikkeli, joka perustuu luotettavasta lähteestä tulleet tutkimustietoon. Julkaisun täytyi myös olla luettavissa kokonaisuudessaan verkossa. Suljettiin pois opinnäytetyöt, kandidaatin tutkielmat ja pro gradu -tutkielmat.

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Aineisto käsittelee nuottikuvan historiaa tai musiikin tulkintaa • Julkaisu perustuu tutkimustietoon • Julkaistu luotettavasta lähteestä • Julkaisu on luettavissa kokonaan verkossa • Julkaistu vuoden 2000 jälkeen • Suomen- tai englanninkielinen julkaisu 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei vastaa tutkimuskysymyksiin • Koko julkaisu ei ole saatavilla • Ei ole luotettavasta lähteestä • Opinnäytetyö, kandidaatin tutkielma tai pro gradu -tutkielma • Julkaistu ennen vuotta 2000

Aineistoa haettiin eri tietokannoista, joista päädyttiin käyttämään Google Scholaria ja Finnaa.

Google Scholarista saatiin eniten tuloksia, jotka myös esittelyn perusteella vaikuttivat luotettavilta

ja relevanteilta. Useisiin aineistoihin oli kuitenkin pääsy rajattu eikä JAMK:illa ollut käyttöoikeuksia. Rajatun pääsyn vuoksi siirryttiin hakemaan tietoa finnasta, josta löydettiin suurin osa aineistosta. Finnassa hyödynnettiin kansainvälisten artikkeleiden hakua. Rajauksiksi laitettiin myös vertaisarviointi ja koko julkaisun saatavuus verkossa. Manuaalisella haulilla JAMK:in musiikkikampuksen kirjastosta löytyi kaksi aineistoksi kelpaavaa kirjaa.

7.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä laadullista sisällönanalyysiä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus perustuu aineistolähtöiseen tietoon, joten sopiva menetelmä oli aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Menetelmää käytetään laajasti muun muassa laadullisessa tutkimuksessa. Aineistolähtöisen analyysin tarkoituksena on luoda aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aiemmillä tiedoilla tai teorioilla tutkittavasta aiheesta ei ole merkitystä analyysiä tehdessä aineistolähtöisyyden vuoksi. Kyse on aineiston kuvauksesta, tulkinnasta ja merkityskokonaisuuksien jäsentämisestä. (Tuomi&Laine 2018, 103-114.)

Aineistoa lähdettiin analysoimaan sen pohjalta, vastaavatko ne tutkimuskysymyksiin. Aineistoja käytiin yksitellen läpi aineiston hakua tehdessä ja niihin palattiin tarkemmin tutkimustyön edetessä. Englanninkielisissä aineistoissa hyödynnettiin tekoälyä kääntämällä tekstiä suomeksi. Aineistoista poimittiin oleelliset tiedot opinnäytetyön kannalta tiiviimmässä muodossa.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tämän opinnäytetyön tutkimusetiikkaa tarkastellaan luotettavuuden näkökulmasta johtuen valitusta tutkimusmenetelmästä. Opinnäytetyö on tehty noudattaen JAMK:in eettisiä periaatteita sekä hyvää tieteellistä käytäntöä, jonka mukaan kaikenlainen vilppi, plagiointi ja virheellisen tiedon jakaminen on kielletty. (Säännöt ja periaatteet n.d.) Plagiointi on vältetty oikeaoppisilla lähdeviittauksilla JAMK:in opinnäytetyön raportointiohjeen mukaisesti. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 22-24) mukaan yleisesti tiedonhankintaan ja julkaisemiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet ovat hyväksytyjä. Periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen sekä soveltaminen tarvittaessa on kirjoittajan vastuulla. Kirjoittajan täytyy myös olla kriittinen ja jatkuvasti arvioida omaa tutkimustyötään.

Aineiston luotettavuuden arvioiminen on tärkeää, jotta vältetään virheitä ja virheellisen tiedon jakamiselta (Hirsjärvi ym. 2009, 231.). Opinnäytetyön lähteet valittiin luotettavuutta harkiten hyödyntämällä sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. Tärkeimpinä luotettavuutta lisäävinä kriteereinä oli, että julkaisut perustuvat tutkimustietoon ja ovat julkaistu luotettavassa lähteessä. Yhteneväiset kriteerit karsivat pois opinnäytetyön kannalta epärelevantteja ja epäluotettavia aineistoja. Myös aiheen rajaus on luotettavuutta lisäävä tekijä.

8 Tulokset

Aineistosta nousi esille nuotin rakenteen merkitys tulkinnassa sekä kulttuurilliset ja historialliset vaikutukset sekä klassisessa että pop/jazz-musiikissa. Pääteemoina olivat teosukollisuus sekä improvisaation merkitys subjektiivisen tulkinnan luomisessa. Musiikin tulkinta on laaja käsite ja se kattaa monta eri näkökulmaa. Filosofisen näkökulman puolesta nousi esille myös hermeneuttisen ja semioottisen lähestymistavan erot musiikin tulkintaan ja miten ne näyttäytyvät kummankin tyylilajin teosten lähestymisessä.

8.1 Filosofinen näkökulma

Hermeneuttinen musiikin tulkinta eroaa niin sanotusta tavallisesta tulkinnasta sen avoimuudella. Avoimen tulkinnan tarkoituksena ei ole toistaa sen lähtökohtia vaan luoda jotain uutta. Se käsittelee tulkinnan kohdetta enemmän tapahtumana kuin rakenteena, joka olisi irrallaan konkreettisesta inhimillisestä vaikutuksesta. Hermeneuttinen tulkinta tuo vaihtoehdon empirismille ja dogmatismille, eikä se pitäydy faktoissa tai nojaa kiinteisiin oletuksiin vaan korostaa tulkitsijan subjektiivisuutta. (Kramer 2010, 9-10.) Semioottisessa tulkinnassa keskitytään merkkeihin ja niiden merkityksiin paradigmaattisten ja syntagmaattisten suhteiden kautta (Agawu 1991.). Näin ollen voidaan todeta populaarimusiikin edustavan enemmän hermeneuttista tulkinnan lähestymistapaa ja klassisen musiikin edustavan semioottista lähestymistapaa.

8.2 Nuotin näkökulma

Nuottikuvia on erilaisia ja erityyppiset musiikkiteokset nuotinnetaan eri tavalla. Klassinen nuottikuva on laaja kokonaisuus, joka toimii ensisijaisesti säveltäjän intentioiden välittäjänä. Nuotti sisältää kaikki soitettavat nuotit ja rytmit sellaisenaan sekä tulkinnallisia ohjeita, kuten tempon ja

dynamiikan vaihtelut sekä artikulaatiomerkinnot. (Dobrian 1991.) Nuottikuvaa seurataan mahdollisimman tarkasti, jotta tulkinta olisi uskomuksien mukaan onnistunut.

Tietoperustassa tutustuttiin pop/jazz-musiikissa käytettävään leadsheet-nuottiin. Nuotin rooli on enemmän viitteellinen ja suuntaa antava. Se sisältää vain teokselle olennaisimmat tiedot, kuten tahti- ja sävellajin sekä melodialinjan. Tämän pohjalta tulkitsijat rakentavat oman versionsa teoksesta. Leadsheet-nuotista korostuu tulkinnan vapaus ja tulkitsijan omat musiikilliset näkemykset. (4 Elements of a lead sheet 2022.) Tulkinnallinen osaamisen ei ole pelkästään nuottiin perustuvaa, vaan sitä rakennetaan vuorovaikutuksessa yhtyeen kanssa ja improvisaation kautta.

8.3 Improvisaation ja subjektiivisen ilmaisun näkökulma

Musiikin tulkinta on aina subjektiivista heijastaen tulkitsijan omia näkemyksiä. Kuten tietoperustassa huomattiin, pop/jazz-musiikissa korostuu improvisaation kautta luovan tulkinnan vapaus. Improvisaation tarkoituksena on mukauttaminen, muokkaaminen ja luominen. Nuoteissa on myös osoitettuja kohtia sooloille, jotka useimmiten luodaan siinä hetkessä. Kuten bluesin historiasta voidaan todeta, populaarimusiikin lauluja voidaan kutsua esittäjän omakseen omaperäisen tulkinnan kautta. Populaarimusiikin improvisaatio ja tulkinnan vapaus on kontrastina klassiseen musiikkiin, jossa improvisaatio on harvinaista ja tulkinta perustuu nuotintettuun materiaaliin. Klassisen musiikin tulkinnassa on pienet raamit, joihin tulkitsija laitetaan. Tulkitsijan omat subjektiiviset näkemykset voivat jäädä taka-alalle nuottia seuratessa.

8.4 Historiallinen ja kulttuurillinen näkökulma

Tulkinnassa täytyy ottaa huomioon historiallinen ja kulttuurillinen konteksti. Uskomukset siitä, miltä teoksen täytyy kuulostaa siirtyy suullisesti sukupolvelta toiselle. Kuten todettua, klassisessa musiikissa tulkinnalliset perinteet siirtyy useimmiten opetuksen kautta eteenpäin. Teoksia on aikojen saatossa analysoitu muun muassa tallenteiden avulla ja siten ajateltu, että tältä tämän teoksen täytyy kuulostaa. Pop/jazz-musiikissa tulkinnan oppiminen tapahtuu yleisimmin kuuntelemalla, soittamalla ja imitoimalla. Tyyllilajin oleelliset piirteet ovat isossa roolissa tulkinnassa. Genrejen ja niiden historian tunteminen sekä musikaalisuus ovat teoreettisen tiedon ja ilmaisun yhteistyötä. Genreihin liittyvät suuntaukset ja tulkinnalliset piirteet ovat osa

järjestelmää, joka ilmentää musiikkikulttuuria kokonaisuutena. Kulttuurillisesti täytyy ottaa myös huomioon musiikin luonne, tyyli ja aikakausiluokitus.

9 Pohdinta

Työn tavoitteena oli selvittää, millaisia nuotin käytön eroja on tulkinnassa ja millaisia eri lähestymistapoja on tulkintaan klassisen ja pop/jazz-musiikin välillä. Näiden suuntausten välillä on tietynlainen muuri ja molemmat pitäytyvät omissa tavoissaan. Oppilaitoksissa opiskelu aloitetaan jommallakummalla linjalla mahdollisesti tietämättä, mitä toisella olisi tarjota. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta selviää, että nuotin käyttö ja sen vaikutus tulkintaan eroavat merkittävästi klassisen ja pop/jazz-musiikin välillä. Klassinen musiikki seuraa tarkasti nuottia ja säveltäjää, kun taas pop/jazz-musiikissa nuotti on suuntaa antava. Kumpaankin suuntaukseen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten kulttuurishistorialliset perinteet, filosofinen näkökulma, nuotin rakenne ja subjektiivisuus.

Kummankin tyyliin nuotinnuksessa on kehittymismahdollisuuksia. Klassiseen nuottiin voitaisiin tuoda enemmän vapautta esimerkiksi supistamalla tulkinnallisia merkintöjä. Miten voimme tietää säveltäjien intentiot varmuudella? Usein säveltäjien ideat ovat sidottuja heidän omaan aikaansa ja kontekstiinsa. Ne voivat muuttua tai ne voidaan tietoisesti sivuuttaa, mikäli tulkitsija kokee omat musiikilliset näkemyksensä toimiviksi. Teoksissa on paljon tulkinnallisia mahdollisuuksia, mitä ei suoraan nuotinnuksesta näe. Kuinka paljon teosta voi muuttaa omannäköiseksi sen ollakseen edelleen kulttuurillisesti hyväksyttävää?

Pop/jazz-musiikin nuotteihin voitaisiin taas tuoda enemmän struktuuria esimerkiksi standardisoimalla ja yhtenäistämällä nuotinnusta. Voitaisiin myös hyödyntää reaaliaikaista nuotinnusta erilaisten työkalujen avulla, jotta improvisaatiot saadaan tallennettua tiedon katoamisen välttämiseksi. Tämä voisi helpottaa luovan prosessin dokumentointia ja tehdä siitä jaettavaa kirjallista materiaalia. Nuotin tulevaisuus ei ole paluu tarkkaan klassisen tyylin nuotinnukseen, vaan laadukkaampaan ja tarkoituksenmukaisempaan yksinkertaiseen nuottiin, jossa yhdistyy tulkinnalliset ohjeet sekä luovuus, kuten genreissäkin.

Musiikillinen kehitys ja kasvaminen edellyttää totuttujen tapojen kyseenalaistamista. Välillä on hyvä pysähtyä miettimään, onko tämä omaa tulkintaani vai jonkun toisen näkemys? Molemmilla

suuntauksilla on paljon annettavaa toisilleen. Esimerkiksi klassisille muusikoille suunnattu työpaja improvisointiin ja pop/jazz-muusikoille suunnattu strukturoidun nuottikuvan kautta harjoittelu voisi auttaa suuntauksia ymmärtämään toisiaan ja kokeilemaan rajoja.

Työn rajoitteena voidaan pitää sitä, että työ perustuu pelkästään kirjallisuuteen. Työhön olisi voinut tuoda empiiristä aineistoa tukemaan kirjallisuutta hankkimalla käyttäjäkokemuksia suoraan muusikoilta. Tuloksia voidaan kuitenkin hyödyntää tutkimustietona ja muusikoiden omassa pohdinnassa nuotin roolista.

Jatkotutkimuksena voisi olla nuotin käytön erot käytännössä. Olisi kiinnostavaa tietää, miten muusikot itse kokevat nuotin roolin ja miten he suhtautuvat sen käyttöön. Tutkimus voisi avata ovia klassisen puolen vapaammalle tulkinnalle ja tuoda mahdollisesti struktuuria populaarimusiikin nuotinnukseen. Tutkimusta voitaisiin hyödyntää tulkinnan opetuksessa, hahmottamisessa ja reflektoinnissa.

9.1 Johtopäätökset

Voidaan todeta musiikin olevan monimutkainen ilmiö, johon liittyy kulttuurisia, kognitiivisia, subjektiivisia ja taiteellisia tekijöitä. Tulkinnallinen näkökulma on olennainen osa musiikin muuntamisessa merkeistä merkityksiksi. Musiikin ymmärtäminen edellyttää sen tarkastelemista useista eri näkökulmista ja osa-alueista. Eri näkökulmat eivät ole toisiaan poissulkevia vaan ne tuovat esiin musiikin kokonaisvaltaista ymmärrystä ilman, että mikään niistä väittää saavuttaneensa lopullisen ja kattavan selityksen musiikista. (Almén&Pearsall 2006.)

Kokonaisuudessaan tämä kirjallisuuskatsaus vahvistaa näkemystä siitä, että nuotti ei ole universaali väline musiikin tulkinnassa. Nuotin merkitys ja käyttö mukautuu tyyllilajin ja kulttuurin vaatimusten mukaisesti unohtamatta tulkitsijan omia näkemyksiä. Tämän ymmärtäminen auttaa huomioimaan musiikin opetuksessa erilaiset tulkintatraditiot ja tyyllilajitasot, mikä ylläpitää moniarvoista ja elävää musiikkikulttuuria.

Lähteet

Agawu, V. 1991. Playing with signs: A semiotic interpretation of classical music. Princeton University Press. Viitattu 13.05.2025.

https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691273648/playing-with-signs?srsId=AfmBOooyaqUx7lrTOPjzLnW-L2iZOJ-GU_KWnCoV64cYrk8R9dEkgnnB#preview

Almén, B., Pearsall, E. 2006. Approaches to meaning in music. Indiana University Press. ProQuest E-book Central. Viitattu 13.05.2025. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/reader.action?docID=297553&query=&ppg=12&c=UERG>

<https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/reader.action?docID=297553&query=&ppg=12&c=UERG>

Arthurs, Y. 2023. Musicians' views on the role of reading music in learning, performance and understanding. Sage Journals 03.02.2023. Viitattu 03.05.2025. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.jamk.fi:2443/doi/full/10.1177/10298649221149110>

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.jamk.fi:2443/doi/full/10.1177/10298649221149110>

Dobrian, C. 1991. Thoughts on composition and improvisation. UCI Claire Trevor School of the arts. Viitattu 13.05.2025. <https://music.arts.uci.edu/dobrian/CD.comp.improv.htm>

Ewen, D. 1961. History of popular music. New York: Barnes&Noble Inc.

Fautley, M. 2017. Notation and music education. Cambridge University Press. Viitattu 03.05.2025.

<https://www.proquest.com/docview/1913306689?parentSessionId=ZrjoEeXt08L1a6KDbObE+5x%2Foz9lmsExCWkG3tK%2FT+s=&accountid=11773&sourcetype=Scholarly Journals>

Feist, J. 2018. Why lead sheets? Berklee today summer 2018. Berklee college of music. Viitattu 06.05.2025. <https://www.berklee.edu/berklee-today/summer-2018/lead-sheet>

Ferris, W. 1979. Blues from the Delta. New York: Anchor press.

Filosofia: Hermeneutiikka. N.d. Tieteen termipankki. Viitattu 08.04.2025.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneutiikka#hermeneutiikka>

Filosofia: Hermeneuttinen kehä. N.d. Tieteen termipankki. Viitattu 08.04.2025.

https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneuttinen_keh%C3%A4

Filosofia: Semantiikka. N.d. Tieteen termipankki. Viitattu 08.04.2025.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:semantiikka>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. p. Helsinki: Tammi.

Kramer, L. 2010. Interpreting music. University of California Press. ProQuest E-book Central.

Viitattu 13.04.2025. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/reader.action?docID=581278&ppg=30>

Lead sheets: 4 Elements of a lead sheet. 2022. MasterClass Articles. 14.04.2022. Viitattu 03.05.2025. <https://www.masterclass.com/articles/lead-sheets>

Leech-Wilkinson, D. 2016. Classical music as enforced utopia. Sage Journals 12.07.2016. Viitattu 30.04.2025. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.jamk.fi:2443/doi/full/10.1177/1474022216647706>

Medi-Music. N.d. Viitattu 28.03.2025 <https://medi-music.weebly.com/rhythmic-modes.html>

Notational systems: The chart of neumes. N.d. University of Basel. Viitattu 24.03.2025. <https://tales.nmc.unibas.ch/en/from-ink-to-sound-32/from-sound-to-ink-early-forms-of-musical-notation-188/notational-systems-the-chart-of-neumes-944>

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopiston opetusjulkaisu. Viitattu 12.03.2025 https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Shapovalova, L., Chernoiivanenko, A., Bondar, I., Filatova, O. & Murza, O. 2024. Genre and species characteristics of musical and performing interpretation. ResearchGate. Viitattu 13.05.2025. https://www.researchgate.net/publication/381051679_Genre_and_species_characteristics_of_musical_and_performing_interpretation

Strayer, H. R. 2013. From Neumes to Notes: The Evolution of Music Notation. Musical Offerings 06.06.2013. Cedarville University. Viitattu 24.03.2025. <https://digitalcommons.cedarville.edu/musicalofferings/vol4/iss1/1/>

Säännöt ja periaatteet. N.d. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.04.2025. <https://www.jamk.fi/fi/opiskelijalle/tutkinto-opiskelija/saannot-ja-periaatteet>

The notational system of mensural music. N.d. University of Basel. Viitattu 26.03.2025 <https://tales.nmc.unibas.ch/de/from-ink-to-sound-32/early-mensural-notation-190/the-notational-system-of-mensural-music-965>

Transcriptions, editions and arrangements. N.d. ConductIT. University of Stavanger. Viitattu 07.05.2025. <https://conductit.eu/study-room/score-study-preperation-background/transcriptions-editions-and-arrangements/>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Tuppurainen, E. 2006. (2020) Gregoriaanisen kirkkolaulun alkuvaiheet. Muhi-Musiikin historiaa verkossa, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Viitattu 24.03.2025 https://muhi.uniarts.fi/kirkko_keskiaika4/

